

Filozofija za otroke

Pripravila: Robert Petrovič, Andrej Adam

Povzeto po čitanki in priročniku Liza in etična raziskovanja: filozofija za otroke

Naslov	Pablov pogreb
Neposredni cilji	Učenci se seznanijo s tematiko smisla in etičnih problemov sodobnosti, kar jim omogoča premislek o dilemah in problemih, s katerimi se vsakodnevno srečujejo.
Didaktična naloga	Učenci ob prebiranju poglavja Pablov pogreb iz čitanke <i>Liza in etična raziskovanja</i> premišljujejo o smrti, vrednosti in skrivnosti življenja.
Ključni pojmi	Skrb za druge, Skrb zase, Ljubezen, Prijateljstvo, Smrt, Vrednost, Skrivnost, Etika, Žalovanje
Kratek povzetek: Millie umre njen ljubi morski prašiček, bitje, ki mu je v življenju najbolj zaupala. Ko je žalostna in potrta jo prideta tolažiti Liza in Fran. Millie pomagata, da se poslovijo od svojega prašička in ga pokoplje. Med prijatelji se potem vname razprava o pomenu in vrednosti življenja. Vir: Kušar, Andreja in drugi. (2004). <i>Liza in etična raziskovanja: filozofija za otroke: delovni zvezek za izbirni predmet Etična raziskovanja za 8. razred osnovne šole</i> . Ljubljana: Krtina Razmislek: Smrt je del življenja in hkrati nekaj, s čimer se moramo resnično vsi, vključno z otroci, soočiti. Kruta resnica narave je, da vsa živa bitja umrejo. Nekatera bitja živijo le kratek čas, kot na primer sadne muhe, druga pa, kot na primer sekvoje, živijo zelo dolgo – toda na koncu, kakor vemo, vsa bitja umrejo. Mladi se bodo morda, glede na to, da umrejo vsa živa bitja, spraševali, ali mora vse umreti. Na to vprašanje ne moremo odgovoriti, ker ne vemo, ali morajo stvari umreti. Lahko si predstavljamo svet, kjer obstaja življenje brez smrti: pojem življenja brez smrti ni protisloven. Razmišljanje o tem, smrti ne napravi nič manj tragične. Smrt živali ali človeka, ki ji ne bi bilo treba umreti, se zdi še bolj nesmiselna kot smrt človeka, ki mora umreti. Smrt otroka se sprva zdi strahotna izguba v primerjavi s smrtjo zelo starega človeka. POTEK URE: 1. Priprava: a. Natisnite pripravo (opcija) b. Poiščete čitanko: Kušar, Andreja in drugi. (2004). <i>Liza in etična raziskovanja: filozofija za otroke: delovni zvezek za izbirni predmet Etična raziskovanja za 8. razred osnovne šole</i> . Ljubljana: Krtina c. Preberite besedilo poglavja <i>Pablov pogreb</i> 2. Pogovor 3. Uvidi, refleksija o vsebini in poteku pogovora.	

ZAČETEK

1. Poveste, da bomo prebrali poglavje *Pablov pogreb* iz čitanke *Liza in etična raziskovanja* in se o njem pogovarjali.
2. Navodila za učence:
 - a. Poslušajo vprašanja.
 - b. Razmišljajo.
 - c. Če želijo, dvignejo roko in, ko dobijo besedo, povedo svoje mnenje.

Vprašanja so opcijska in okvirna. Izbor naredite sami oziroma se zanje odločate glede na vsebinski potek pogovora.

Vprašanja:

Preberemo zgodbo in zastavimo naslednja vprašanja:

1. Smrt

Zakaj številni ljudje radi berejo o smrti?

Zakaj toliko ljudi smrt smatra kot problem, o katerem se nočejo pogovarjati?

Veliko ljudi ima izkušnje z umiranjem drugih ljudi. Veliko ljudi ima izkušnje z lastnim umiranjem. Ali lahko ljudje izkusijo tudi smrt?

Veliko vemo o življenju. Ali podobno veliko vemo o smrti?

Zakaj se nam zdi smrt človeka veliko bolj tragična od smrti, na primer mravlje?

Kaj pomeni umreti?

Kje gremo, ko umremo?

Kaj se zgodi z našim umom, ko umremo? Kaj z našo dušo?

Zakaj mislite, da se ljudje tako bojimo smrti? Ali menite, da se ljudje bojijo smrti ali bolečine umiranja?

Bi bilo življenje brez smrti še vedno življenje?

Bi si želeli vedeti, kdaj boste umrli? Zakaj oziroma zakaj ne?

Alternativa:

Za naslednji pogled na filozofski pomen/smisel smrti morskega prašička glej Anne Roiphe, »Človeška drama v majhni kletki (The New York Times: 26. Junij 1977, strani 52 in 53).

Izhodiščno besedilo:

Sprva sta se morska prašička, ki ju je avtorica kupila za otroke, zdela brez misli ali občutkov: »Gledala sem ju v oči... Bile so kot kamenčki.« Nato je samica poginila. Kmalu je samček tiho legel in se ni več menil za hrano. Menili so, da je zbolel za isto boleznijo, ki je vzela že njegovo samičko in da bo kmalu poginil tudi on: »Nenadoma je samček začel besno tekati od enega konca kletke do drugega, z glavo obrnjeno stran od nas in neprestano trzal, kot bi ga obsedel hudič, oči so se mu obračale. Tega ni počel še nikoli. Umira, smo mislili. Zjutraj je bil še vedno z nami, ležeč na hrbtu ni obrnil glave

vstran, ko smo se mu približali. Zdelo se nam je, kot da bi postal manjši in da mu bo kožuh vsak trenutek zdrsel s suhega telesa. Gledal je v prazno. Ali misli na umiranje, sem vprašala otroke. Seveda ne, je odgovorila ena od starejših hčera, edino človek je žival, ki si lahko predstavlja lastno smrt... Nenadoma se je obrnil... Živel bo, so rekli otroci. Pogledal je po sobi in nas. Skoraj z grozo sem ugotovila, da v resnici sploh ni bil bolan. Sprva ni doumel situacije in se je počutil osamljenega. Žaloval je za samico. Skoraj bi se mu zmešalo od osamljenosti in žalosti. Objokoval je, toda življenjska sila ga je obdržala pri življenju. V nekem pogledu je v mali kletki bitje občutilo smrt, si jo predstavljalo tako dobro, da je od osamljenosti skoraj poginilo in se nato osredotočilo na golo eksistenco in sprijaznilo z izgubo.«

Nadaljnja vprašanja in vaje:

Primerjate, kaj se je zgodilo s tema dvema morskima prašičkoma z Millie in njenim ljubljencem.

Katere podobnosti vidite v teh dveh zgodbah? Katere razlike?

Kakšne zaključke bi povzeli iz teh dveh dogodkov?

Ali mislite, da je samček zaradi svojega početja bolj podoben ljudem - ali mislite, da zgornji odlomek pravilno razlaga, kar se je dogajalo?

Lahko napišete kratko primerjavo teh dveh zgodb.

2. Dragocene stvari

Ali so stvari, ki so zate dragocene? Katere stvari so to?

Ali so v ljudeh lastnosti, ki so zate dragocene? Katere lastnosti na primer ceniš pri svojih prijateljih? Katere lastnosti ceniš pri svojih starših? Pa pri svojih učiteljih?

Ljudje pravijo, da sta zlato in srebro dragocena. Zakaj to pravijo? Ali se strinjaš z njimi?

Včasih slišimo, da je vsako človeško življenje dragoceno. Ali se strinjaš?

Včasih slišimo da so literarna in umetniška dela dragocena. Ali se strinjaš?

Ali bi raje imel/a veliko stvari, ki niso dragocene ali malo stvari, ki so dragocene?

Če je nekaj redko, ali ga že to naredi dragoceno?

Če je nečesa v izobilju, ali to pomeni, da ne more biti dragoceno?

Ali je lahko nekaj zelo majhnega prav tako dragoceno, kot nekaj velikega?

Ali bi imel/a raje dragocene stvari, ki jih nisi sam/a naredil/a, ali bi raje ustvaril dragocene stvari, ki jih potem ne bi posedoval/a?

DODATEK

Razmislek:

Rodovne skupnosti so verjetno razlikovale med stvarmi, za katere je lahko vedel vsakdo, in stvarmi, ki jih je poznala le peščica. Te zadnje so bile skrivnosti in običajno je obstajala posebna kasta posameznikov, katerih naloga je bila varovati svojo skrivnost. V resnici je bil to izvor moči te posebne kaste.

Tudi v sodobnem družbenem življenju lahko sposobnost zadrževanja informacij predstavlja določeno stopnjo družbene moči. Kar ostaja skrito, postane za laike uganka: kjer se skoraj vse objavi, postane tisto, kar se prikriva, predmet radovednosti in privlačnosti, pa tudi čenčanja.

Otroci to vrsto moči zelo dobro razumejo in si pogosto izmišljajo skrivnosti, ki jih

skrivajo pred drugimi zato, da bi jih dražili ali pa jih povedo najboljšim prijateljem da bi se okrepila prijateljska vez. (Mili zaupa svoje skrivnosti samo morskemu prašičku, kar je eden od načinov zagotavljanja, da se te skrivnosti ne bodo razvedele.) Bistvo skrivnosti je zatorej prikrivanje. Sploh ni pomembno, kakšna je vsebina, ki se prikriva. Skrivnostni smo lahko o čemerkoli.

Skrivnosti so povezane s prijateljstvom, z držanjem obljube, z resnicoljubnostjo, z zaupnostjo, zasebnostjo in odkritostjo. Zdi se, da določena pojmovanja individualnosti vsebujejo pojme zasebnosti in posedovanja skrivnosti, prav tako kot so določeni tipi skupin ali zvez bolj skrivne kot pa odprte družbe. Molčečnost in sposobnost ostati zadržan sta zato pomembni za naše moralno življenje, kajti vedno se moramo odločiti, kaj bo ostalo skrito in kaj se bo objavilo, in le redkokdaj je jasno, po katerih merilih se bomo odločali. Naše skrivnosti so najbolj intimen vidik našega moralnega življenja in predstavljajo krhko jedro pomenov, v katere zavijemo bolj grobe videze samih sebe.

Vprašanja:

3. Skrivnosti

Ali bi povedal vsem svojo največjo skrivnost, če bi moral to storiti, da bi obdržal prijatelja?

Ali bi zadržal svojo največjo skrivnost zase, tudi če bi to pomenilo, da boš izgubil prijatelja?

Glede na to, kako si odgovoril na vprašanji 1 in 2, kaj bolj ceniš, svoje skrivnosti ali svoje prijatelje?

Ali bi bilo možno, da bi obdržal skrivnost pred samim sabo?

Ali je oseba z mnogimi skrivnostmi skrivnostna oseba?

Ali je skrivnostna oseba oseba z mnogimi skrivnostmi?

Ali bi bil svet še vedno zanimiv, če bi bile vse skrivnosti razkrite?

Ali misliš, da obstajajo skrivnosti, ki jih *nihče* zdaj ne pozna ali jih ne bo nikoli poznal?

Če obstajajo stvari, o katerih ne govoriš rad, ali to pomeni, da imaš te stvari za skrivnosti?

Drugo gradivo	- Portal BOS - Slovanske in besedilne zbirke, http://bos.zrc-sazu.si/ (4.1.2018).
Internetni / knjižni kotichek za učence	- Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i> . Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej. - Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i> . Tržič: Učila.
Internetni / knjižni kotichek za učitelje	- Uporabite spremna navodila za učitelje na naslovu: - Učilnica, http://ucilnica.zofijini.net/ (4.1.2018). - FZO na SIO – FZO v sklopu slovenskega izobraževalnega omrežja (4.1.2018). - Richard Paul (1996). <i>Critical Thinking and the State of Education Today</i> . Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines; Winter 1996, Vol. XVI, št. 2). - Richard Paul & Linda Elder (2001): <i>Critical Thinking: tools for taking charge of your learning and your life</i> . New Jersey: Prentice Hall. - Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnih za mlade</i> . Šentilj: Aristej. - Šuster, Danilo (1998). <i>Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje</i> . Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru - Šimenc, Marjan 2006: <i>Didaktika filozofije</i> . Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo, Ljubljana - Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan etc. (2008). <i>Šola, mišljenje in filozofija: filozofija za otroke in kritično mišljenje</i> . Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dosegljivo na povezavi:

<p>http://ucilnica.zofijini.net/2018/02/21/sola-misljenje-in-filozofija/ (22.2.2018). - Zoller-Morfs, Eva (2010). <i>Selber denken macht schlau</i>. Bern: Zytglogge Verlag.</p>
--